

नेपाल लेखापरीक्षणमान ५०१

लेखापरीक्षण प्रमाण-निश्चित विषयहरूकालागि विशिष्ट विचारहरू

(अन्तराष्ट्रिय गुणस्तर नियन्त्रणमान, लेखापरीक्षण पुनरावलोकन, अन्य आश्वस्तता तथा सम्बद्ध सेवाहरू घोषणाहरूको हाते पुस्तक सन् २०१० अंग्रेजी संस्करणको अनुवाद)

विषयसूची

	अनुच्छेद
परिचय	
यस ने.ले.प.मा.को क्षेत्र	१
लागुहुने मिति	२
उद्देश्य	३
आवश्यकता	४
जिन्सी/लगत	४-८
मुद्दा मामीला र दावीहरू	९-१२
क्षेत्रगत सूचना	१३
कार्यान्वयन तथा अन्य खुलासा गरिएका सामाग्री	
जिन्सी /लगत	क १-क १६
मुद्दा मामीला र दावीहरू	क १७-क २५
क्षेत्रगत सूचना	क२६-क२७

नेपाल लेखापरीक्षणमान (ने.ले.प.मा.) ५०१, “लेखापरीक्षण प्रमाण-निश्चित विषयहरूकालागि विशिष्ट विचारहरू” लाई ने.ले.प.मा. २०० को “स्वतन्त्र लेखापरीक्षकको समग्र उद्देश्यहरू र नेपाल लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण संचालन” को साथमा अध्ययन गरिनुपर्नेछ ।

परिचय

यस नेपाल लेखापरीक्षणमानको क्षेत्र

१. यस नेपाल लेखापरीक्षणमान (ने.ले.प.मा.) को व्याख्या विशिष्ट विचारहरूसँग लेखापरीक्षकद्वारा नेपाल लेखापरीक्षणमान ३३०^१, नेपाल लेखापरीक्षणमान ५००^२ अनुरूप पर्याप्त, उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्नु र अन्य लेखापरीक्षण मानमा उल्लेख गरिएको जिन्सीको केही पक्षसँग सम्बन्धीत मुद्दा मामिला र दावीहरुमा संलग्न निकाय र यसका क्षेत्रगत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा समावेश हुनेछ।

लागु हुने मिति

२. यो ने.ले.प.मा. नेपाल चार्टर्ड एकान्टेन्ट्स संस्थाबाट अंग्रेजी संस्करण लागु भए अनुसार सोही मिति देखि यो ने.ले.प.मा. कार्यन्वयन हुनेछ।

उद्देश्य

३. लेखापरीक्षक को उद्देश्य पर्याप्त उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्दा ध्यान दिनु पर्ने
 - (क) जिन्सी (Inventory) को अस्तित्व र अवस्था।
 - (ख) निकाय सम्बन्धि मुद्दामामिलाको पूर्णता र दावी र
 - (ग) लागू हुने वित्तीय प्रतिवेदन आधारशिला सँगसँगै सो अनुसार क्षेत्रगत सूचनाको प्रस्तुतिकरण र खुलासा।

१ ने.ले.प.मा ३३० निर्धारित जोखिम सम्बन्धी लेखापरीक्षकको जवाफ

२ ने.ले.प.मा ५०० : लेखापरीक्षण प्रमाण

आवश्यकता

जिन्सी (Inventory)

४. यदी जिन्सी वित्तिय विवरणमा सारयुक्त छ भने, तव लेखापरीक्षकले पर्याप्त, उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न जिन्सीको अस्तित्व र अवस्थाको समेत ध्यान दिनुपर्ने :
- क. जिन्सीको भौतिक गणनामा उपस्थित, अन्यथा अव्यवहारीक सन्दर्भ : अनुच्छेद क१-क३)
- अ. व्यवस्थापनको निर्देशनहरुको मूल्याङ्कन, अभिलेखनको कार्याविधीहरु (Procedures for Recording) र निकायको भौतिक जिन्सी गणनाको परिणाममा नियन्त्रण सन्दर्भ : अनुच्छेद क४) ।
- आ. व्यवस्थापनको गणना कार्याविधीहरुको कार्यान्वयनको अनुगमन सन्दर्भ : अनुच्छेद क५)
- इ. जिन्सीको निरीक्षण, र सन्दर्भ : अनुच्छेद क६) ।
- ई. भौतिक परीक्षण गणना (Counts) सम्पन्न गर्नु, सन्दर्भ : अनुच्छेद क७-क८)
- ख. निकायको अन्तिम जिन्सीको अभिलेखमाथि लेखापरीक्षण कार्याविधी सम्पन्न गरी तीनीहरुले वास्तविक जिन्सीको भौतिक गणना संचालन गरिएको छ ।
५. लेखापरीक्षकले अनुच्छेद ४ मा रहेको कार्याविधिको अतिरिक्त लेखापरीक्षण कार्याविधी सम्पन्न गरी लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्नका लागि गणना गरेको मितिको बीचमा जिन्सीमा परिवर्तन आएको छ र वित्तिय विवरणको मिति ठीक सँग गरिएका अभिलेख (अनुच्छेद क९-क११)
६. यदी लेखापरीक्षकले पहिला देख्न नसकिने परिस्थितिहरुको कारण जिन्सीको भौतिक परीक्षणमा उपस्थित हुन असमर्थ भएमा, लेखापरीक्षकले वैकल्पिक मितिमा केही भौतिक गणना गर्न वा गर्न र

हस्तक्षेपकारी (Intervening) कारोवारमा लेखापरीक्षण कार्याविधी सम्पन्न गर्न सक्ने छ ।

७. यदि जिन्सीको भौतिक गणनामा उपस्थित हुन अव्यवहारिक छ, भने लेखापरीक्षकले जिन्सीको अस्तित्व र अवस्थासँग सम्बन्धित पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न वैकल्पिक लेखापरीक्षण कार्याविधीहरू सम्पादन गर्नुपर्ने छ । यदि यो गर्न संभव छैन भने, लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा दिने राय नेपाल लेखापरीक्षणमान ७०५ का आधारमा दिनु पर्दछ । : (अनुच्छेद क१२-क१४)

८. यदि जिन्सी एउटा तेश्रो पक्षको जिम्मा र नियन्त्रणमा छ, सो वित्तिय विवरणसँग सम्बन्धीत छ, भने लेखापरीक्षकले जिन्सीको अस्तित्व र अवस्थाहरूसँग सम्बन्धित पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न एवं वा दुवै निम्नानुसार गर्नु पर्दछ ।

क. निकायको हकमा जिन्सीको संख्या र अवस्थाको तेश्रो पक्षबाट अनुरोध गरी कायम गराउनु :
(अनुच्छेद क१५) ।

ख. उपयुक्त परिस्थिती अनुसार निरिक्षण वा अन्य लेखापरीक्षण कार्याविधी सम्पादन गर्नु : (अनुच्छेद क१६) ।

मुद्दा/मामिला र दावीहरू

९. लेखापरीक्षकले निकायको जोखिम वढाउने मुद्दा/मामिला र दावीहरू पहीचान गर्नकालागि लेखापरीक्षण कार्याविधीहरू बनाउने र संपादन गर्ने लगायतः(अनुच्छेद क१७-क१९) ।

क. व्यवस्थापनसँगको सोधपुछ र जहाँ प्रयोग हुन सक्ने अन्य निकाय भित्र, लगायत आन्तरीक कानुनी सल्लाह ।

ख. वैठकको निर्णय पुस्तिकाहरूको समिक्षा जसबाट शासकिय व्यवस्था, निकाय र अन्य वाह्य कानुनी सल्लाहका बारेमा जानकारी प्राप्त हुन्छ, र

ग. कानूनी खर्चखाताको समिक्षा गर्नु : (अनुच्छेद २२०)

१०. यदी लेखापरीक्षकले मुद्दा मामिला वा दावीहरूसँग रहेको तथ्यगत गलत विवरणको जोखिम निर्धारण जुन पहिचान हुन आवश्यक छ वा जव लेखापरीक्षण कार्यविधिहरूको संपादनले देखाउछ कि अन्य तथ्यगत मुद्दा मामिला दावीहरू अस्तित्वमा रहन्छ, लेखापरीक्षक ले कार्यविधिमा थप अन्य लेखापरीक्षणमानहरूद्वारा, निकायको बाह्य कानूनी सल्लाहाकार सँग प्रत्यक्ष सम्वादको आवश्यकता रहन्छ। लेखापरीक्षकले सो कार्य पत्रद्वारा सोधपुछ व्यवस्थापनले तयार गरेको र लेखापरीक्षकद्वारा पठाईएको, निकायको बाह्य कानूनी सल्लाहाकारसँग प्रत्यक्ष संवाद लेखापरीक्षक सँग गर्न अनुरोध गरिएको। यदि कानून, नियम वा सापेक्षित कानूनी पेशागत निकायको बाध्य कानूनी सल्लाहाकारलाई लेखापरीक्षकसँग प्रत्यक्ष संवाद गर्न रोक लगाएकोमा, लेखापरीक्षकले बैकल्पिक लेखापरीक्षण कार्यविधि अपनाउन सक्ने छ। : (सन्दर्भ: अनुच्छेद २१ - २५)

११. **यदि,**

(क) व्यवस्थापनले आफ्नो लेखापरीक्षकलाई सम्वाद गर्न अनुमती वा निकायको कानूनी सल्लाहाकारसँग भेट्न अस्वीकार गर्न वा निकायको बाह्य कानूनी सल्लाहाकारले सोधपुछ (Inquiry) को पत्रलाई उपयुक्त जवाफ दिनु अस्वीकार गर्नु वा जवाफ दिन रोक्नु, र

(ख) लेखापरीक्षकले बैकल्पिक लेखापरीक्षण कार्यविधिहरू सम्पादन गर्दा समेत पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न नसक्नु। लेखापरीक्षक ले नेपाल लेखापरीक्षणमान ७०५ का आधारमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन को राय बदल्न सक्दछ।

लिखित प्रतिनिधित्व (व्यवस्थापन जवाफ)

१२. लेखापरीक्षकले व्यवस्थापनलाई अनुरोध गर्न सक्ने र जहाँ उपयुक्त हुन्छ, त्यहा शासकिय व्यवस्था सँग लिखित प्रतिनिधित्वकोलागी दोष

लगाई त्यो सबैले बास्तविक जान्ने वा संभावित मुद्दा मामिला वा दावीहरु जस्को प्रभावलाई वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा निर्धारण गरिएको लेखा परिक्षण समय, खुलासा र कैफियत सहितको राय दिनका लागि र प्रयोग हुन योग्य वित्तीय प्रतिवेदन आधारशिलासँग मिल्ने गरी खुलासा गरिएको ।

क्षेत्रगत जानकारी

१३. लेखापरीक्षकले प्रस्तुतीकरण सँग सम्बन्धीत पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न सक्ने र प्रयोग योग्य वित्तीय प्रतिवेदनको आधारशिला (Financial Reporting Framework) अनुसार खण्डगत/क्षेत्रगत (Segment) जानकारी/सूचनाको खुलासा गर्न : (सन्दर्भ: अनुच्छेद क२७)

क) क्षेत्रगत जानकारी/सूचना प्राप्त गर्न व्यवस्थापनले निर्धारण गरेको विधीको जानकारी, र :

(सन्दर्भ : अनुच्छेद क २७)

- के कती विधीहरुले प्रयोग योग्य वित्तीय प्रतिवेदन आधारशिला अनुसार खुलासाको परिणाम दिएको छ भन्ने मुल्याङ्कन गर्न र
- जहाँ उपयुक्त उक्त विधीको यस्तो प्रयोगको जाँच गरिएको छ, र

(ख) विश्लेषणात्मक कार्यविधिको सम्पन्नता वा अन्य लेखापरीक्षण कार्यविधि त्यो परिस्थितिमा उपयुक्त छ ।

प्रयोग र अन्य खुलागरीएको सामग्री :

जिन्सी

भौतिक जिन्सी गणनामा उपस्थिति : (सन्दर्भ : अनुच्छेद, ४(क))

क१. व्यवस्थापनले साधारणतः स्थापित गरिएको कार्यविधि जस अनुसार जिन्सीको भौतिक गणना कम्तीमा वर्षको एक पटक वित्तीय विवरण तयारीको आधारको लागि गरिन्छ र यदि प्रयोग योग्य (Applicable) भएमा निकायको जिन्सी पद्धतीको विश्वासनियता पत्ता लगाउन प्रयोग गरिन्छ ।

क२. जिन्सी भौतिक गणनामा उपस्थितिले समावेश जिन्सीको निरीक्षण भएको अस्तित्व पत्ता लगाउनु र यस्को अवस्था मुल्यांकन र जाँच गणना सम्पन्न गर्नु,

व्यवस्थापनको आदेशको पालना र भौतिक जिन्सी गणनाको परिणाम अभिलेखिकरण र नियन्त्रणकालागि सम्पन्न कार्यविधि, र

व्यवस्थापनको गणना कार्यविधिको विश्वासनियताको लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्नु । यी कार्य विधिहरूले नियन्त्रणको लागी जाँच लेखापरीक्षक को जोखिम पत्ता लगाउने गहन कार्यविधीहरू, योजनागत दृष्टिकोण र विशेष कार्यविधी संचालनमा ल्याएकोलाई सेवा गर्ने छ ।

क३. भौतिक जिन्सी गणनामा उपस्थितिले योजना सँग सम्बन्धित तथ्य (वा लेखापरीक्षण कार्यविधि बनाइने र सम्पन्न गर्ने यस नेपाल लेखापरीक्षणमान को सन्दर्भ अनुच्छेद ४- द)

- जिन्सीसँग सम्बन्धित तथ्यगत गलत विवरणको जोखिम ।
- जिन्सीसँग सम्बन्धित आन्तरिक नियन्त्रणको प्रकृति ।
- के आशा गरिए अनुसारको उपयुक्त कार्यविधी स्थापित हुन र भौतिक जिन्सी गणनाकोलागि समुचित संस्था आउनु ।
- भौतिक जिन्सी गणनाको समय ।

- के निकायले निरन्तरण जिन्सी पद्धति कायम गरेको छ ।
- जिन्सी रहेको स्थान, जिन्सीको तथ्यगत र विभिन्न स्थानहरुमा रहेको जोखिमको तथ्यगत गलत विवरण कुन स्थानमा उपस्थिति भएको छ भनी विश्लेषण । नेपाल लेखापरीक्षणमान ६००^३ ले अन्य लेखापरीक्षकको संलग्नताको बारेमा बताउँछ र त्यसै अनुरूप सान्दर्भिक हुन्छ । यदि त्यस्तो संलग्नता दुर्गम स्थानको भौतिक जिन्सी परीक्षणको उपस्थिती सँग सम्बन्धित हुन्छ ।
- जव एउटा लेखापरीक्षक लाई विज्ञको सहयोग आवश्यक हुन्छ यस विषयमा नेपाल लेखापरीक्षणमान ६२०^४ ले लेखापरीक्षक लाई सहयोग गर्न लेखापरीक्षक ले विज्ञको प्रयोग पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न सक्दछ ।

व्यवस्थापनको निर्देशनहरु र कार्यविधीको मूल्यांकन (सन्दर्भ : अनुच्छेद ४ (क))

क४. भौतिक जिन्सी गणनाको अभीलेखीकरण तथा नियन्त्रणका लागि व्यवस्थापनको निर्देशनहरु र कार्यविधीहरुको मूल्यांकनसँग सम्बन्धित विषयवस्तु समावेश, तीनिहरुले सम्बोधन गर्छनकी उदाहरणकोलागि,

- गतिविधिहरुको उपयुक्त नियन्त्रणको प्रयोग, उदाहरणको लागि, प्रयोग गरिएका भौतिक जिन्सी गणना (परीक्षणको) अभिलेख, प्रयोग नगरिएका भौतिक जिन्सी गणना अभिलेखको लेखा र गणना तथा पुनगणनाको कार्यविधीहरु,
- कार्यमा प्रगतिको सम्पन्नताको चरणको वास्तविक पहिचान, विस्तारै पुरानो भएको खिईएको वा क्षतिग्रस्त विषयहरु र

३ ने.ले.प.मा. ६०० विशेष बिचार - समूह वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण- भाग लेखापरीक्षकको काम समावेश)

४ ने.ले.प.मा. ६२० एउटा लेखापरीक्षकको विशेषज्ञको कामको उपयोग'

तेश्रो पक्षद्वारा आफ्नो बनाइएको जिन्सी उदाहरणका लागि चलानीमा रहेको,

- भौतिक परिमाणहरूको अनुमानकालागि प्रयोग गरिएको कार्यविधीहरू, जहाँ प्रयोग योग्य हुन्छ, जस्तै एउटा कोईलाको थुप्रोको भौतिक परिमाण अनुमानकालागि आश्यक हुन सक्ने ।
- जिन्सीको स्थिती उपरको नियन्त्रण क्षेत्रहरू र जहाजहरूका बीच र जिन्सीको तोकिएको मिति भन्दा अघि वा पछि प्राप्ती ।

व्यवस्थापनको गणना कार्यविधीहरू सम्पन्नताको अवलोकन (सन्दर्भ: अनुच्छेद ४(क))

क५. व्यवस्थापनको गणना कार्यविधीहरूको सम्पन्नताको अवलोकन, उदाहरणकालागि, जिन्सीको गति गणना अघि गणना समयमा र गणना पछिको नियन्त्रयण सँग सम्बन्धित, लेखापरीक्षक लाई व्यवस्थापनको निर्देशनहरू र गणना कार्यविधीहरू उचित तरिकाले परिकल्पना तथा कार्यान्वयन गरिएको लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न सहयोग पुऱ्याउनु हुनेछ । यस्को अतिरिक्त, लेखापरीक्षक ले तोकिएको समयको सूचना, जस्तै जिन्सीको स्थिती भिन्नताको पूर्ण विवरण, पछाडीको मितिमा जिन्सीको गतिशिलता (Movement) बारे लेखा राखे उपर लेखापरीक्षण कार्यविधीहरूको सम्पन्नताहरूमा सहयोग ।

जिन्सीको निरीक्षण (सन्दर्भ: अनुच्छेद ४ (क))

क६. जिन्सीको निरीक्षण भौतिक जिन्सी गणनाकालागि आवश्यक हुन्छ । लेखापरीक्षक लाई जिन्सी (उदाहरणकालागि, खिईएको, क्षतिग्रस्त वा समय सकिएको जिन्सी) को अस्तित्व पत्ता लगाउन र पहिचान गर्नमा व्यवस्थापनले सहयोग गर्नुपर्छ जसमा स्वामित्वको आवश्यकता हुदैन ।

जाँच गणना सम्पन्न (सन्दर्भ: अनुच्छेद ४ (क))

क७. जाँच गणना सम्पन्न, उदाहरणकालागि व्यवस्थापनको गणना अभिलेखबाट भौतिक जिन्सीकालागि छानिएका वस्तुहरूमा चिन्ह

लगाउने, ती अभिलेखहरूको पूर्णता र शुद्धताको विषयमा लेखापरीक्षण प्रमाण उपलब्ध गराउनु,

क८. लेखापरीक्षकको जाँच गणना अभिलेखका साथै व्यवस्थापनको भौतिक जिन्सी गणना अभिलेखहरू पूर्णता भएको प्रतिलिपी प्राप्त गर्नुले लेखापरीक्षकलाई पछिको आउने लेखापरीक्षण कार्यविधी निर्धारण गरी त्यो निकायको अन्तिम जिन्सी अभिलेखहरूले यथार्थ वास्तविक जिन्सी गणना परीणाम प्राप्त गर्न सहयोग गनुपर्छ ।

वित्तीय विवरणहरूको मिति भन्दा फरक मितिमा संचालित भौतिक जिन्सी गणना (सन्दर्भ: अनुच्छेद ५)

क९. व्यवहारिक कारणका लागि, भौतिक जिन्सी गणना संचालन सो मितिमा वा मितिहरूमा वित्तीय विवरणहरूको मिति भन्दा फरक मितिमा अनेपेक्षित ढंगले यो गर्न सकिन्छ, की व्यवस्थापनले जिन्सीको संख्या निर्धारण वार्षिक भौतिक जिन्सीको गणनाका आधारमा वा अन्य जिन्सी पद्धतीको पालना गरेर । यि दुवै मामिलामा, परिकल्पनाको प्रभावकारिता, कार्यान्वयन र जिन्सीमा हुने परिवर्तनमा नियन्त्रणले निर्धारण गर्छ की भौतिक जिन्सी परिक्षण । गणना सो मिति वा मितिहरूमा, वित्तीय विवरणहरूको मिति भन्दा फरक मितिमा नै लेखापरीक्षण उद्देश्यकालागि उपयुक्त हुन्छ । नेपाल लेखापरीक्षणमान ३३० ले आवश्यकता स्थापित र अन्तरीम मितिमा स्वतन्त्र अस्तित्व भएको कार्यविधी सम्पन्न गर्न पथप्रदर्शन गर्ने छ ।

क१०. जहाँ फरक जिन्सी पद्धति अपनाइएको छ, व्यवस्थापनले भौतिक गणना सम्पन्न गर्न सक्तछ, वा निकायको अन्य जिन्सी अभिलेखहरूमा साच्चै नै जिन्सीको सूचना पत्ता लगाउन (अनुच्छेद २२-२३) अन्य परिक्षण विधीहरू संचालन गनुपर्छ । केही मुद्दाहरूमा व्यवस्थापन वा लेखापरीक्षक ले अन्य जिन्सी अभिलेखहरू र वास्तविक रुपमा रहेको भौतिक जिन्सी संख्याहरूमा रहेको फरक पत्ता लगाउन, यस्ले देखाँउछकी, जिन्सीमा परिवर्तनमाथि भएको नियन्त्रण प्रभावकारीरुपमा संचालन भएको छैन ।

क११. विचारका लागि सम्बन्धित विषय, जव लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्नका लागि परिकल्पना गरिने लेखापरीक्षण कार्यविधिहरूको गणना गरेको मिति वा मितिहरूका बीच जिन्सीको रकममा परिवर्तन र अन्तिम जिन्सीको अभिलेख उपयुक्त किसिमले अभिलेखन गरिएको समावेश,

- कि अन्य जिन्सी अभिलेख उपयुक्त किसिमले समायोजन छ ।
- निकायको अन्य जिन्सी अभिलेखको विश्वासनीयता
- भौतिक गणना र अन्य जिन्सी अभिलेखका बीच अर्थपूर्ण (Significant) भिन्नताहरूको कारणहरूको सुचना प्राप्त गर्ने ।

भैतिक जिन्सी गणनामा अव्यवहारिकता उपस्थिति: (सन्दर्भ: अनुच्छेद, ७)

क१२. केही मुद्दाहरूमा, भौतिक जिन्सी गणनामा उपस्थिती अव्यवहारिक हुन सक्तछ । उदाहरणकोलागि जहाँ जिन्सी रहेकोछ त्यहाँ लेखापरीक्षकको सुरक्षामा डर त्रास श्रृजना हुन सक्तछ । लेखापरीक्षकमाथि समान्यत असुविधाका विषयहरू, कसै गरे पनि लेखापरीक्षकको निर्णयलाई पर्याप्त समर्थन गर्ने छैन र उपस्थिती अव्यवहारिक हुनेछ । यस अगाडी लेखापरीक्षण २००^५ले बताउछकी कठिनाईको विषय, समय वा लागत समावेश लेखापरीक्षण कार्यविधीलाई हटाउने लेखापरीक्षकको लागि वैध आधार आफैमा हुन सक्तैन वा लेखापरीक्षण प्रमाणसँग संतुष्ट हुनुपर्दछ त्यो अनुयायी भन्दा कम छ ।

क १३. केही मुद्दाहरूमा जहा उपस्थिति अव्यवहारिक छ, वैकल्पिक लेखापरीक्षण कार्यविधीहरू उदाहरणका लागि, विशेष जिन्सी विषयहरूको पछि हुने विक्रिको लेखाङ्कनको निरीक्षण वा भौतिक जिन्सी गणना अगावैको खरिदले जिन्सीको अस्तित्व र अवस्थाको बारेमा पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण उपलब्ध गराउनु ।

५ ने.ले.प.मा. २०० स्वतन्त्र लेखापरिक्षकको समग्र उद्देश्य र नेपाल लेखापरीक्षणमान का आधारमा लेखापरीक्षण संचालन, अनुच्छेद क ४८

क १४. अन्य मुद्दाहरुमा, बैकल्पिक लेखापरीक्षण कार्यविधीहरुको कार्यान्वयनद्वारा जिन्सीको अस्तित्व र अवस्थसँग सम्बन्धित पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न संभव हुन सक्तैन । यस्तो विषयहरुमा नेपाल लेखापरीक्षणमान ७०५ ले आवश्यक ठान्छकी लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा आफ्नो राय प्रतिवेदन सीमो क्षेत्रको परिणामका आधारमा गर्नु पर्ने छ।^६

दोस्रो पक्षको हेरचाह र नियन्त्रणमा रहेको जिन्सी

समर्थन (सन्दर्भ: अनुच्छेद ८(क))

क १५. नेलेपमा ५०५ बाह्य समर्थन लिने प्रक्रियाको आश्वस्तता र मार्ग निर्देशन स्थापित ।

अन्य लेखापरीक्षण कार्यविधीहरु (सन्दर्भअनुच्छेद ८(ख))

क१६. परिस्थितिमा निर्भर हुदै, उदाहरणकोलागी, जहाँ सूचना प्राप्तहुन्छ, तेश्रो पक्षको इमान्दारीताको विषयमा शंका बढाउछ । लेखापरीक्षक ले विचारगर्नु पर्छ की यस्को सट्टामा अर्को लेखापरीक्षण कार्यविधी सम्पन्न गर्नुपर्छ वा यस्को साथै तेस्रो पक्ष सँग कायम गर्नु । उदाहरणको लागि, अन्य लेखापरीक्षण कार्यविधीहरु समावेश,

- तेश्रो पक्षको भौतिक जिन्सी गणनामा उपस्थिती हुनु वा अर्को लेखापरीक्षकको उपस्थितीको व्यवस्था गर्नु, यदि व्यवहारीक छ भने,
- अर्को लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन प्राप्त गर्नु वा सेवा लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन (Service Auditor's Report) तेश्रोपक्षको आन्तरीक नियन्त्रणको पर्याप्ततामा निश्चित गर्दछकी जिन्सी उपयुक्त ढंगले गणना तथा पर्याप्त सुरक्षा प्रदान छ ।

६ ने.ले.प.मा. ७०५ अनुच्छेद १३

- तेश्रो पक्षसँग रहेको जिन्सीसँग सम्बन्धित कागजात निरीक्षण गर्नु, उदाहरणका लागि, गोदाम खरिद ।
- अन्य पक्षहरूसँग अनुरोध गरी कायम गर्नु पर्छ, जव जिन्सी बन्धकमा धरौटको रुपमा राखिएको हुन्छ ।

मुद्दामामिला र दावीहरु (Litigation and Claims)

मुद्दामामिला र दावीहरुको पूर्णता (सन्दर्भ, अनुच्छेद ९)

- क१७. वित्तीय विवरणमा निकाय संलग्न मुद्दा मामिला र दावीहरुमा सारभुत हुन्छ र खुलासा गर्न आवश्यक हुन्छ वा वित्तीय विवरणका लागि लेखाङ्कित हुन्छ ।
- क१८. अनुच्छेद ९ मा पहीचान गरिएका थप कार्यविधीहरु, अन्य सान्दर्भिक कार्यविधीहरु समावेश, उदाहरणकोलागि, निकायको समझदारी प्राप्त गर्न एउटा अंगको रुपमा लिइएको जोखिम निर्धारण प्रक्रियाहरु प्राप्तगर्न प्रयोग गरिएका सूचनाहरु र यस्को वातावरणलाई निकायसँग सम्बद्ध मुद्दामामिला र दावीहरुप्रति सतर्क रहन सहयोग गर्दछ ।
- क१९. मुद्दा मामिला र दावीहरु पहीचान गरिरहने उद्देश्यहरुका लागि लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्दा त्यसले सारयुक्त मिथ्यांकनमा जोखिम बढाउनुका साथै अन्य विचारहरूसँग सम्बन्धित लेखापरीक्षण प्रमाण उपलब्ध गराउन सक्तछ । जस्तै, मुद्दा मामिला र दावीहरु सम्बन्धी मूल्यांकन वा मापन । नेपाल लेखापरीक्षणमान ५४०^७ आवश्यकताहरु स्थापित गर्नुका साथै मुद्दामामिला दावीहरुको सम्बन्धमा लेखापरीक्षक को विचारहरुका लागि आवश्यक अनुमानहरु वा वित्तीय विवरणहरुमा सम्बन्धित खुलासाका लागि बाटो देखाउन सक्तछ ।

७ ने.ले.प.मा. ५४० लेखापरीक्षण लेखा अनुमानहरु, सुपथ मुल्य लेखा अनुमानहरु समावेश र सम्बन्धित खुलासाहरु

कानुनी खर्च लेखाको सिंहावलोकन(सन्दर्भ: अनुच्छेद:९(ग))

क२०. निकायको बाह्य कानुनी परामर्शको लागि सम्वाद परिस्थिति अनुकूल लेखापरीक्षकले सम्बन्धीत कागजातको श्रोतहरु, जस्तै : कानुनी खर्चको बिल लेखापरीक्षण क्रमको कानुनी खर्च सिंहावलोकन गर्दा उपयुक्त ठहर गर्दछन् । (सन्दर्भ: अनुच्छेद, १०-११)

निकायको बाह्य कानुनी परामर्शदातासँग सम्वाद (सन्दर्भ: अनुच्छेद १०-११)

क२१. निकायको बाह्य कानुनी सल्लाहकारसँगको प्रत्यक्ष छलफलले लेखापरीक्षकलाई पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्राप्त गर्न सहयोग पुर्याउछकी सारगर्भित सारयुक्त मुद्दामामिला र दावीहरु जानकारीमा छन् र व्यवस्थापनको वित्तीय सम्बन्धसँगको अनुमानहरु खर्च सहित मुनासिव छन् ।

क२२. केही मुद्दाहरुमा लेखापरीक्षक ले निकायको बाह्य कानुनी सल्लाहकारसँग प्रत्यक्ष संवादको आवश्यकता सोधपूछको पत्रद्वारा आवश्यक ठान्छ । सो उद्देश्यकालागी एउटा साधारण सोधपूछको पत्रद्वारा निकायको कानुनी सल्लाहकारलाई कुनै मुद्दा मामिला र दावीहरुका बारेमा लेखापरीक्षक लाई सूचना दिन अनुरोध गरिन्छ, जसमा सल्लाहकार सामेल भएको मुद्दा मामिला र दावीहरुको नतिजा निर्धारण र खर्चहरु संलग्न वित्तीय प्रभावको अनुमान साथसाथै हुन्छ ।

क२३. यदि यो मन नपराउदै विचार गरिन्छकी, साधारण सोधपूछको पत्रद्वारा निकायको बाह्य कानुनी सल्लाहकारले उपयुक्त तरिकाले जवाफ दिनु, उदाहरणकालागि त्यो पेशागत निकाय जसद्वारा बाध्य कानुनी सल्लाहकार त्यो एउटा पत्रद्वारा जवाफ दिन रोक लगाएको हुनु, लेखापरीक्षकले विशेष सोधपूछको पत्रद्वारा प्रत्यक्ष छलफलको आवश्यकता ठान्छ । यो उद्देश्यका लागि, एउटा विशेष सोधपूछको पत्रले समावेश,

(क) मुद्दा मामिला र दावीहरुको सूची,

(ख) जहाँ उपलब्ध छ, पहिचान गरिएको मुद्दा मामिला र दावीहरूको नतिजा, व्यवस्थापनको निर्धारण र यसको वित्तीय सम्बन्धहरूको अनुमान, लागत आदी, र,

(ग) निकायको बाह्य कानूनी सल्लाहकारले व्यवस्थापनको विवरण निर्धारणको विवेकसिलता (Reasonableness) लाई पुष्टि गर्नु र लेखापरीक्षकलाई विगतको सूचना उपलब्ध गराउनु पर्दछ । यदि सो निकायको बाह्य कानूनी सल्लाहकारको सूची अपूर्ण वा असुद्ध छ भनी शंका गर्नुपर्ने ।

क२४. निश्चित परिस्थितीमा, लेखापरीक्षकले मुद्दा मामिला वा दावीहरूको नतिजा वारेमा बाह्य कानूनी सल्लाहकारसँग छलफलका लागि आवश्यक भए भेट्ने निर्णय गर्न सक्दछ, उदाहरणका लागि, जहाँ :

- लेखापरीक्षक ले विवरणहरू जोखीमयूक्त छ भन्ने निर्णय गर्दा ।
- त्यो विषय जटिल छ ।
- त्यहाँ व्यवस्थापन र निकायको कानूनी सल्लाहकार बीच बाह्य असहमति छ ।

साधारणतया, जुन बैठकहरूले व्यवस्थापनको अनुमति आवश्यक ठान्छ, र सो व्यवस्थापनको प्रतिनिधीको उपस्थितीमा संचालन हुन्छ ।

क२५. नेपाल लेखापरीक्षणमान ७०० अनुसार, लेखापरीक्षकले वित्तीय विवरणमा आफ्नो रायको आधार पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्नु अगाडीको मितिमा नभई प्रमाण प्राप्त गरेको मितिमा प्रमाणीत गर्नु पर्दछ । व्यवस्थापनको सोधपुछद्वारा लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनको मिति सम्मको मुद्दा मामिला र दावीहरूको अवस्थाको विषयमा लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्नु आन्तरीक कानूनी सल्लाहकार समावेश गर्न सम्बन्धित विषयहरूसँग जिम्मेवार भै कार्य गर्नु । कुनै घटनाहरूमा, लेखापरीक्षकले निकायको बाह्य कानूनी सल्लाहकारबाट ताजा (Updated) सुचना प्राप्त गर्नु ।

क्षेत्रगत सूचना : (सन्दर्भ: अनुच्छेद, १३)

क२६. प्रयोगयोग्य वित्तीय विवरणको आधारशिलामा आधारित भएर निकायले आवश्यक ठान्छ । यसले वित्तीय विवरणमा क्षेत्रगत (Segment) सूचनाहरूको खुलासा गर्न स्वीकृति दिन्छ । लेखापरीक्षकको वित्तीय विवरणका सम्बन्धमा प्रस्तुती तथा क्षेत्रगत सूचनाको खुलासा पूर्णरूपमा गर्ने उत्तरदायित्व हुन्छ । त्यसै अनुसार, लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण कार्यविधीहरू संचालन गर्न आवश्यक हुदैन । क्षेत्रगत सूचनामा राय व्यक्त खण्डीकरणको बसेको आधारमा गर्नु आवश्यक छ ।

व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको तरिका बुझाई : (सन्दर्भ: अनुच्छेद १३ (क))

क२७. परिस्थितीमा आधारित भएर, जब उदाहरणका लागि, विषयवस्तु सान्दर्भिक हुन सक्छ व्यवस्थापनद्वारा क्षेत्रगत सूचना निर्धारणका लागि प्रयोग गरेको विधीको बुझाई प्राप्त गर्न सकिन्छ र जहाँ ती विधीहरू खुलासामा परिणाम दिने खालको प्रयोग योग्य वित्तीय विवरणको आधारशिला अनुसार समावेश हुन्छ :

- बिक्री, क्षेत्रगत हस्तान्तरण र अन्तर क्षेत्रगत रकम हटाउनु ।
- बजेट र आशातित परिणाम सँग तुलना गर्नु उदाहरणका लागि बिक्रीको प्रतिशतका आधारमा संचालित मुनाफा ।
- सम्पत्ति र लागतको क्षेत्रहरूको बाँडफाँड ।
- अगाडिको अवधिसँग मिल्ने र खुलासाहरूका पर्याप्तता अमिल्दो सँगसँगै हुन्छ ।